

Magyar áztatás

VISSZHANG - LXVIII. évfolyam, 24. szám, 2024. június 14.

Az általam régről tisztelt Kerék-Bárczy Szabolcs rövid helyzetleírást adott politikai állapotainkról, benne elsősorban Magyar Péterről (*Kollaboránsok és kóklerek, ÉS, 2024/21., máj. 24.*). A kiindulópontjával alapvetően egyetértek: „[a] magukat ellenzéknek nevezők az idej választások előtt is ugyanazt a biztos bukást jelentő stratégiát választják, mint 2010 óta mindig, s ezzel tudatosan, előre megfontolt szándékkal a Fidesz kezére játszanak.” Bár én felmenteném az ellenzékét a sugallt egységesség, pláne az előre megfontoltság vádjai alól (a sok kis párt mozgásában a közös nevező inkább a magyar történelemből és politikai kultúrából öröklött inkompetencia, ami csak kiváltja a némileg diverz boldogulási stratégiákat, egy részüknél a kollaborációt, más részüknél a szimpla alkalmatlanságot arra, amit a mégoly korlátozott körülmények között is ellenzéki névvel nevezhetnénk), sokkal fontosabb kérdés, hogy vajon Kerék-Bárczy megítélése szerint Magyar képes-e kilépni az adottságokból. Sajnos az ezzel kapcsolatos álláspontja már osztozik csaknem az összes hibában, ami a progresszív ellenzék – ahova se Kerék-Bárczy, se (disclaimer:) én nem tartozunk – irtózását jellemzi a nem kis malíciával „messiásnak” nevezett „sima beszédű új tüne-ménnyel” szemben. Nem célom itt feltárni az irtózás okait, egy része biztosan igazolható az irtózók saját kulturális beidegződéseivel, ízlésével, talán a politikai tapasztalatával is, amelyben fogódzókat és analógiákat keresnek a kétségtelenül váratlanul érkezett politikai versenytársnak – kevésbé a megértésére, mint a – lejáratására.

A terjedelmi korlátok miatt csak két jellemző passzust hoznék Kerék-Bárczy kritikájából, legfeljebb a csalódásomnak adva még hangot azzal kapcsolatban, hogy ezeken kívül is vannak benne bőven alátámasztatlan normatív igények, klisék és robusztusnak a legjobb szándékkal sem mondható érvek. Egy: „Aki az ország vezetésére pályázik, magát demokratának, a jogállam hívének tartja és az emberi méltóságot feltétel nélkül tiszteli, legyen felkészült, érett személyiség. Tudni lehessen róla, hogy amit most mond, azt úgy is gondolja-e.” Kerék-Bárczy itt a 90-es évek nyelvezetét használja, amikor elvárásokat állapít meg. A szavai – bármennyire úgy tűnnek, az értelmük és jelentőségük vitán felül áll egy civilizált demokrácia politikai kultúrájában – menthetetlenül elavultak, tipikusan a kádárizmusból jött szereplők használják őket ráolvasásként a politikában. Pontos szeretnék lenni, mert a bírálatom szempontjából is fontos: a „demokrata”, „a jogállam híve”, még „az emberi méltóság” is jelszavakká válnak, ha az értelmiségi narratívából a politikai térbe kerülnek, használatuk a politikához való értelmiségi hozzáállás dogmatikusságát és terméketlenségét idézi. Mivel itt egy politikai jelenség megítéléséről van szó, ez már a kezdettől félreviszi Kerék-Bárczy Magyarral kapcsolatos gondolatait. Ugyanezeket pedig normává lefektetni az ugyancsak ismert, bár számtalanszor leszerepelt értelmiségi gőg gesztusa, amellyel az írogató osztály örködik a saját tekintélye, de legalább ennek roncsai fölött. Így minden, amit a szerző ezen a ponton és a cikkben előrehaladva Magyar bírálatának gondol, leginkább az értelmiségi álláspont – a konceptuális, normatív, deontologikus gondolkodás – korlátos illetékességére mutat a politikában, és annak ellenére válik ennek vicces foglalatává, hogy értelmiségiként az olvasónak akár még tetszhet is. Kettő: „Aki a NER-t fel akarja számolni, annak azt szőröstül-bőröstül el kell utasítania, nem mazsolázhatsz egyes elemei vagy vezetői között. Az nem lehet része a bünszervezetnek, vagyona nem származhat a maffiából.” Pikírten kérdezhetném: „Aztán miért (nem), kedves Kerék-Bárczy Szabolcs? Honnan tudja azt maga?” Eleve felhívnám a figyelmet a szavak mögött rejlő gondolkodás fekete-fehér, szinte manicheusan korlátozott voltára, amit még az erkölcsfilozófia sem enged meg, hát még a politika. Hát még az a politika – jelen esetben Magyaré –, amelyik egy évszázadok óta korrumpált társadalomból próbál meg (és semmi okunk arra, hogy ne higgyük el ezt neki) valami jobbat kihozni. Nem akarom Magyar és a rezsim kapcsolatát relativizálni, de nem is fogok foglalkozni vele, mert végtelen vitákba bonyolódhatna velem

mindenki egyáltalán a NER jelentéséről (ahova a szerzőnek már csak a saját korábbi szavai alapján is be kell sorolnia a kollaboráns ellenzéki pártokat, a felállított mérce alapján pedig – hogy tudniillik mi legyen a hozzáállás egy politikai maffia, de ha ez, akkor egy kifejlett diktatúra egykori képviselőihez is – egyenesen kétségesnek tűnik az MSZMP olyan utódpartjainak legitimitása, amelyek közegébe korábban egyes konzervatív szerzők is olykor-olykor belesodrótak, vagyis ettől kezdve a felelőségek nagyon széles skálája nyílik meg, és a nullához kezd konvergálni azoknak a száma, akik a szőr-bőr elutasítás után fennmaradnak potenciális NER-felszámolónak).

Mindkét idézett passzussal szemben – és teli velük, sőt még ilyenebbekkel Kerék-Bárczy cikke – az alaptalanság, bizonyítatlanság, néhol a körkörös klasszikus ellenvetései fogalmazhatók meg, sőt mintha az elvakító ellenszenv is felütné a fejét a sorok között. Ami a ráolvasós attitűd megfoghatóbb része mögött áll, az véleményem szerint két, legalább a rendszerváltás koráig visszavezethető probléma, összefüggésben a hajdanán Orbán Krisztián megénekelte féltudású elit jellemzőivel, amely jellemzők a politikai kritikában érvényesülve egyenesen kontraproduktívvá válnak, mert rombolják a megszólalások relevanciáját, miközben – a belterjes közeg visszhangkamrájában – korrekcióra sem adnak alkalmat: ellenkezőleg, ad absurdum a társadalom lebecsülésébe fordulnak. Az egyik ilyen probléma a közéleti értelmiséggel, hogy a derékhada egyszerűen nem ismeri az országot (a társadalmi kompetenciák és a politikai kultúra szűk keresztmetszetét, amit nagyrészt az etnicizmus jelöl ki), a másik, hogy nem ismeri a politikai szakmát, azt tudniillik, hogy a sikeres politikák nem a kívánt végcél, ideális állapot, normák mantrázásán alapulnak, hanem az adott társadalmi kompetenciákon, és ez utóbbiakat lassú építkezéssel igyekeznek a végcél felé terelgetni, amit nevezhetünk az egyszerűség kedvéért változásmenedzsmenetre. Véleményem szerint Magyar Péter – szemben a kudarcos óellenzékkal – ebbe a folyamatos önkorrekcióra is alkalmat adó változásmenedzsmenetre fogott bele, aminek lehetősége Kerék-Bárczy Szabolcsnak eszébe sem jut, mert annyira elviszi szenvedélyeinek sodra a szokványos fölvilágosító normativitás irányába, amitől aztán olyan mondatokra ragadtathatja magát, mint hogy „Magyar Péter egyetlen fenti kritériumnak sem felel meg. Úgy pályázik országvezetőnek, hogy üzenetei mögött nincs tartalom.” Véleményem szerint Kerék-Bárczynak figyelmesebben, türelmesebben és a legjobb értelmiségiekhez méltóan kellett volna meghallgatnia Magyar Pétert, akitől – készséggel elhiszem – még bármi rossz is kitelhet, elvégre nem látunk a jövőbe, de egyrészt erős fantázia kell ahhoz, hogy ez a rossz rosszabb legyen, mint a mai, kollaboránsokkal megtűzdelt, tehát hosszú időre szavatolható NER, másrészt jó lenne, ha a vele szembeni érvek végre elérnének egy bizonyos szintet, ami alá nem megy az, aki egy bizonyos szint fölött van.